

Notícia de la presència d'un abocador ceràmic al poblat ibèric de Sant Julià de Ramis.

JOSEP BURCH (*), JORDI SAGRERA (*)

RESUM:

Les obres d'ampliació del cementiri parroquial de Sant Julià de Ramis de l'any 1993, van permetre localitzar dues estructures defensives pertanyents al poblat ibèric descobert per F. Riuró en aquell indret durant la dècada dels anys 30. La muralla més antiga data de principis del s. IV a.C. i la més moderna de principi del s. II a.C. És, justament d'aquest moment, l'abocador ceràmic localitzat a llevant de les esmentades muralles. Aquest abocador, no excavat, presenta com a característica més destacable la considerable presència de materials locals davant del petit nombre d'importacions. És, no obstant, aquest material ceràmic el que ens permet datar aquest abocador a finals del s. III o primers anys del s. II a.C.

Paraules clau: ibèric, muralles, ceràmica, s. III a.C.

INTRODUCCIÓ (fig.1)

Durant les obres d'ampliació del cementiri de Sant Julià de Ramis (fig. 3) es va localitzar un conjunt d'estructures arquitectòniques pertanyents al poblat ibèric (fig. 2) descobert per F. Riuró (1936) a la dècada dels anys 30. Aquests estructures, de diferents períodes, pertanyien a les defenses meridionals del poblat ibèric (Burch, 1994). L'estructura més antiga era una muralla, de la qual se'n posaren al descobert uns 30 m de longitud, que pel material ceràmic relacionat amb ella (Burch, Sagrera, 1994, pp. 63-64) cal datar a principis del s. IV a.C. Així doncs, és una construcció tipològicament i cronològica molt propera a altres muralles d'aquesta època conegudes al nord-est de Catalunya, com per exemple la muralla del s. IV a.C. de la neàpolis d'Empúries.

La segona estructura defensiva, datada al s. II a.C. també era una muralla, paral·lela a la primera i distant d'aquesta uns tres metres. Relacionat amb aquesta muralla es va localitzar un important conjunt d'elements que tenen l'exemple més evident en la formació d'un corredor de pas entre sengles muralles (Burch 1994). La darrera fase documentada (Burch i Sagrera, 1994, pp. 64-65) està formada per un conjunt de murs que suposen l'anul·lació de tots els elements defensius d'aquesta zona del poblat i que, probablement, marquen el seu abandonament definitiu.

(*) Aula de Prehistòria i Món Antic. Departament de Geografia, Història i Història de l'Art. Universitat de Girona. P. Ferrater Mora, s/n. Girona, 17071.

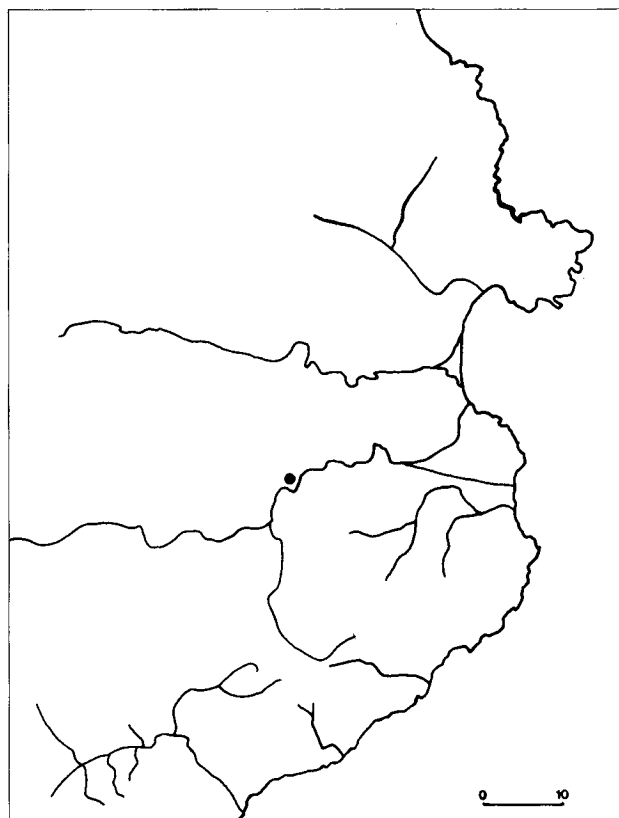

Fig. 1.- Mapa de situació del poblat ibèric de Sant Julià, indicat amb un punt negre.

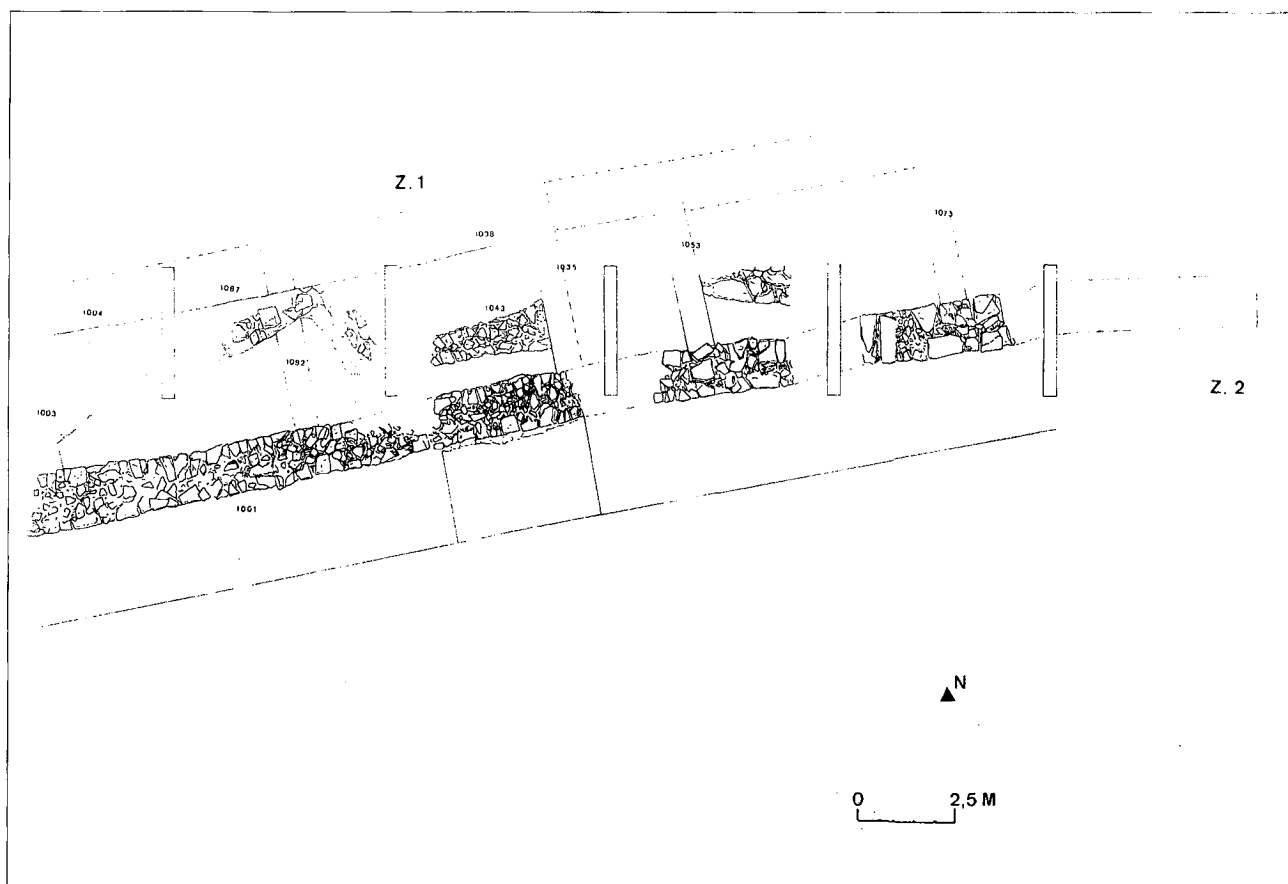

Fig. 2.- Planta de la zona excavada a ponent del cementiri de Sant Julià. UE. 1001, muralla del s. IV a.C.; 1004-1087-1038 muralla del s. II a.C.; Z.2, abocador.

L'obertura d'una rasa a llevant d'aquest complex conjunt de murs va possibilitar la localització d'un estrat format per centenars de fragments ceràmics que es superposaven uns damunt dels altres (fig. 4). Per una banda, aquesta gran quantitat de fragments ceràmics apareguts i, per l'altra, el fet de trobar-se fora muralles ens porta a pensar que l'esmentat estrat és una petita part d'un important abocador. La notícia que presentem, però, és el resultat de l'estudi del material afectat per la rasa, restant el possible abocador per excavar.

L'ABOCADOR

La ceràmica localitzada a l'abocador (taula I) de St. Julià destaca per l'absolut predomini dels tipus locals, dels quals sobresurt considerablement l'àmfora ibèrica de datació imprecisa (taula II). El segon grup en importància numèrica és el format pel de les comunes oxidades (taula III). Els fragments ceràmics exhumats, tot i ser nombrosos, no han permès identificar una gran varietat de formes. Així doncs, entre el reperori de formes documentat destaquen un plat-tapadora (fig. 6, 5); una gerra de llavi exvasat i nansa cònca (fig. 6, 7), datada per paral·lels entre el 300 i el 200 a.C. (Castanyer, et al., 1993, pp. 352-353); i un peu anular d'una gerra (fig. 6, 6), datada igualment entre el 350 i el 200 a.C. (Castanyer et al. 1993, pàg. 353.). El conjunt de les grises de la costa catalana està representat per una vora de bicònic (fig. 6, 3), una base d'una peça indeterminada (fig. 6, 1), i una copa (fig. 6, 4), form. Cp2 (Castanyer, et al., 1993, pàg. 393) datable entre el 200 i el 50 a.C. Cal destacar, dins el grup de les produccions locals la presència de 9 fragments informes de ceràmica ibèrica pintada a franges

blanques, datables a finals del s. III a.C.

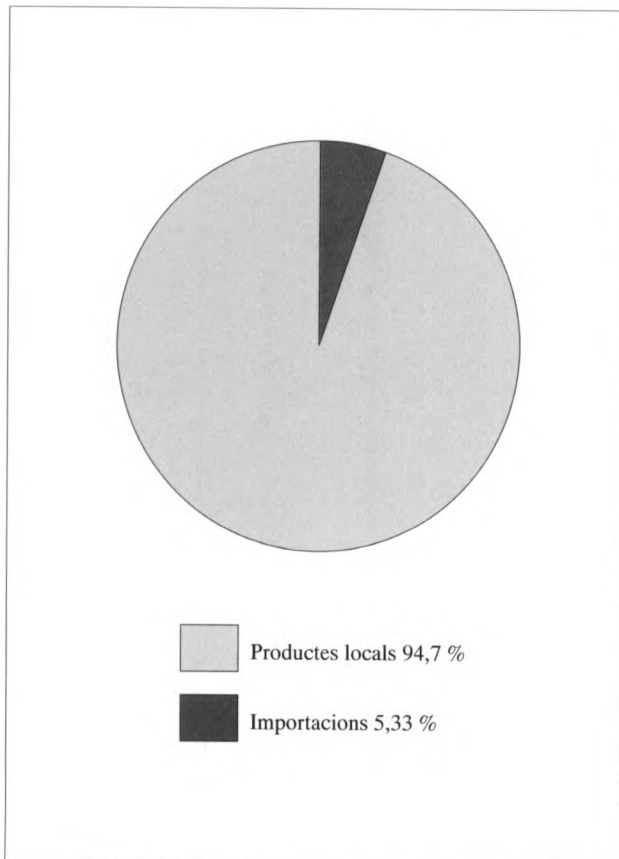
Dels materials d'importació esmentem la presència de ceràmica de vernís negre, dins la qual hem pogut individualitzar una base d'un plat de peix (fig. 6, 2) de Camp. A, forma 23 de Lamb. (Py, 1993, pàg. 147) datable entre el 300 i el 175 a.C. En l'apartat de les àmfores es localitzà una vora d'àmfora greco-itàlica, form. bd3 (fig. 5, 7) data-da entre els anys 200-150 a.C. (Py, 1993, pàg. 48)

Comparativament, els percentatges que presenten els fragments ceràmics d'aquest abocador són molt semblants als inventariats durant l'excavació del camp de sitges del Bosc del Congost. Concretament, en aquest jaciment el percentatge de produccions locals sumava el 95,31 % del total de fragments registrats (Burch et al., 1992), una xifra molt aproximada al 94,7 % de l'abocador (taula I). No obstant, hi ha una diferència substancial que el marca el percentatge dels fragments corresponent a recipients tipus àmfores, ja que al Bosc del Congost, aquests sumaven, entre les produccions locals i les importacions, un 15,44% i a l'abocador dels Sants Metges, un 86,7 % (taula II). Cal esmentar, però, que la manca d'una excavació exhaustiva a l'abocador no permet considerar els seus percentatges com a definitius.

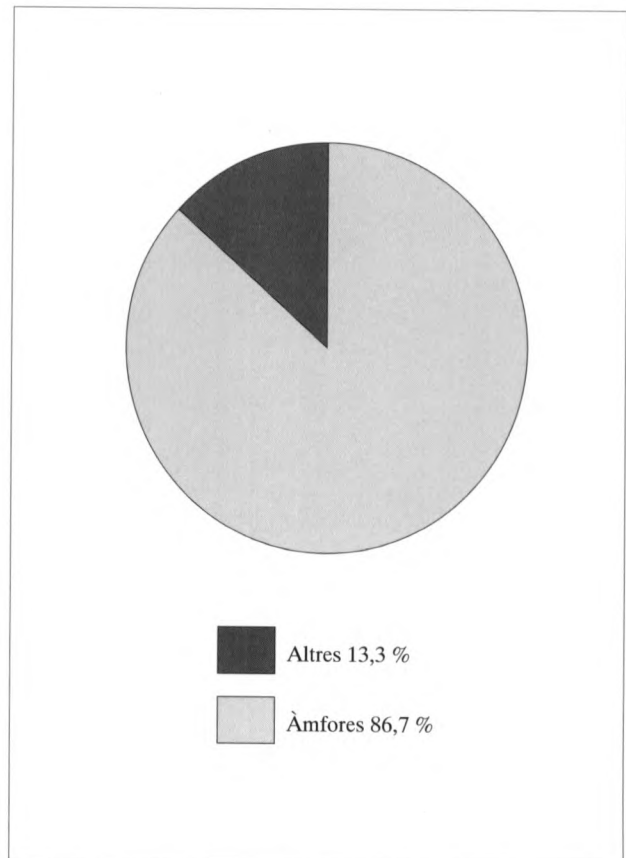
Aquest conjunt de material, malgrat que l'aportació cronològica és molt laxa, s'emmarca en un període de coincidència entorn el tombant del s. III al s. II a.C. Cronologia proposada per la presència de la vora de campaniana A, forma 23, l'àmfora greco-itàlica, forma bd3 i les ceràmiques ibèriques a franges blanques, tots aquests tipus datables en el moment esmentat. Aquest període tant concret, per altra banda, s'ha complementat d'una manera precisa i fefaent a partir de la documentació i datació de la muralla (UE 1004) de principi del s. II a.C. pertanyent al poblat ibèric de Sant Julià de Ramis (Burch, 1994).

Fig. 3.- Fotografia de la zona excavada, situada a ponent de l'església dels Sants Metges

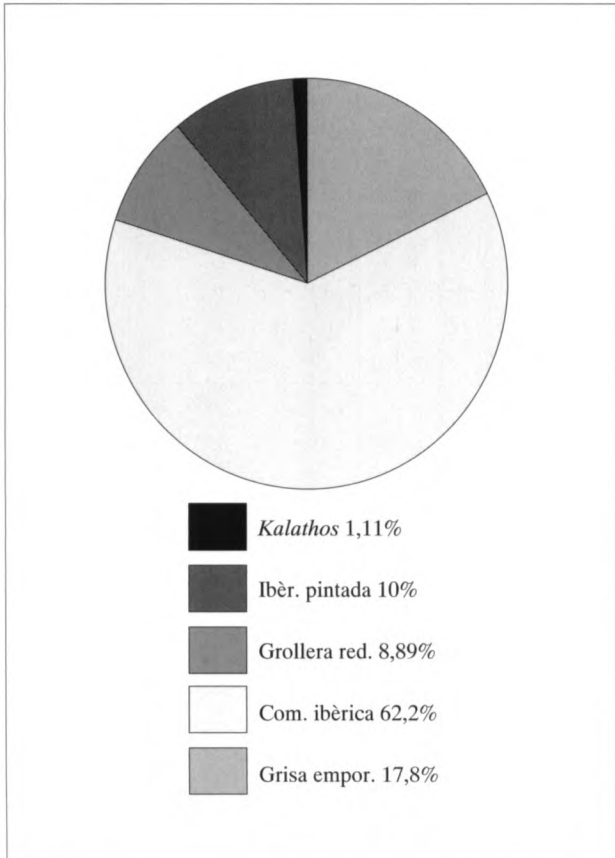
Taula I. Gràfic on es poden observar els percentatges pertanyents a les ceràmiques de producció local i les importacions, amb absolut predomini de les primeres

Taula II. Un altre dels trets destacables de l'abocador és la presència majoritària de fragments àmfòrics davant tota la resta de producció ceràmica

Fig. 4. Restes ceràmiques pertanyents a l'abocador localitzat a llevant de les muralles.

Taula III. Dins el conjunt de la ceràmica de producció local destaca la presència majoritària de ceràmiques comunes, bàsicament oxidades, davant la resta de tipus ceràmics, dels quals destaca la grisa de la costa catalana

INVENTARI DE MATERIAL	
Àmfora ibèrica	585
Àmfora greco-itàlica	36
Grisa emporitana	16
Comuna ibèrica	56
Grollera reduïda	8
Ibèrica pintada	9
<i>Kalathos</i>	1
Campaniana A	2
Fusaiola	2
Tovots	2

Taula IV. Inventari de material on s'observa el predomini absolut dels fragments d'àmfora ibèrica sobre tota la resta.

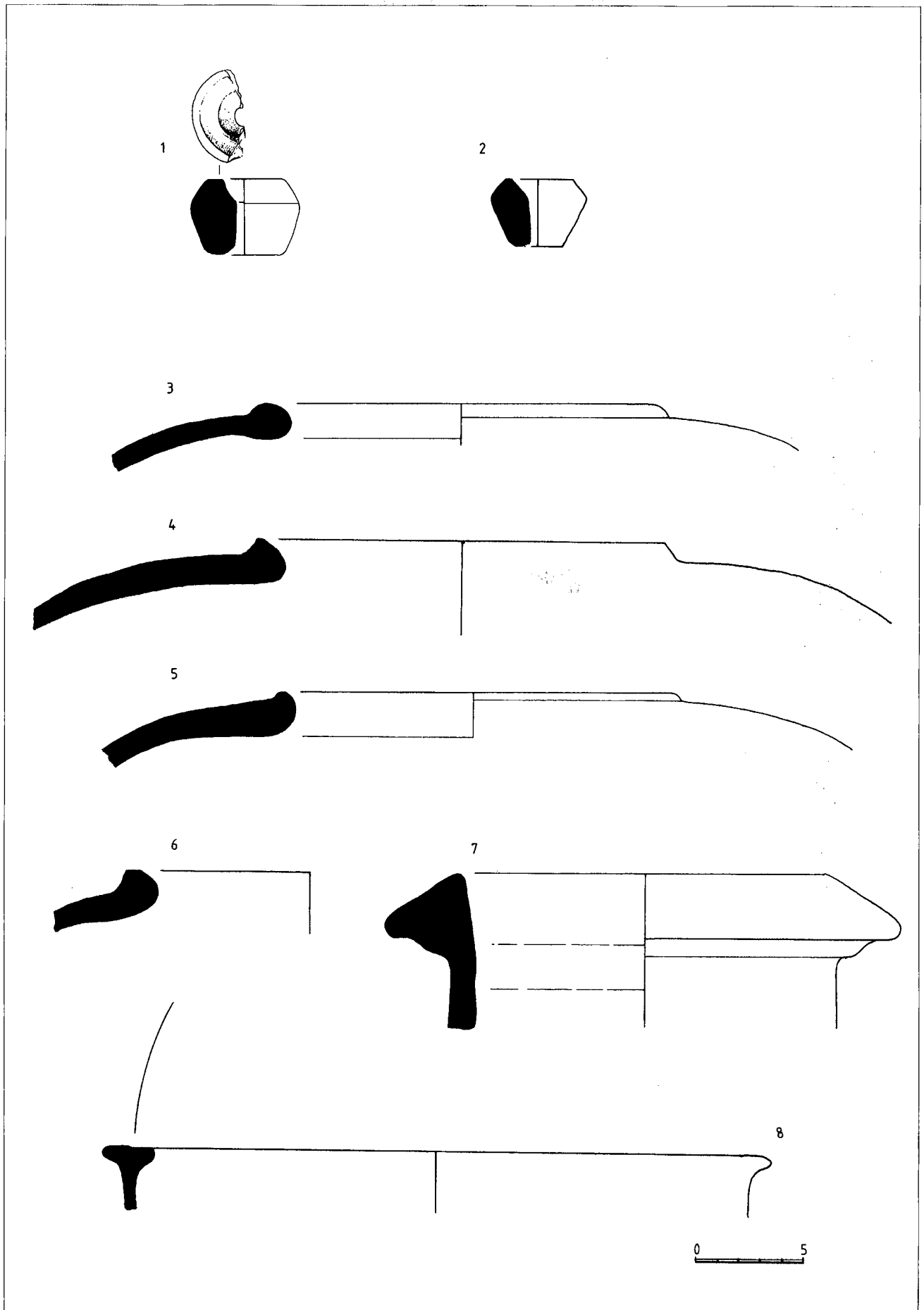

Fig. 5.- Fusaioles ibèriques, 1 i 2; àmfora ibèrica, 3 a 6; àmfora greco-itàlica, 7; Kalathos, 8.

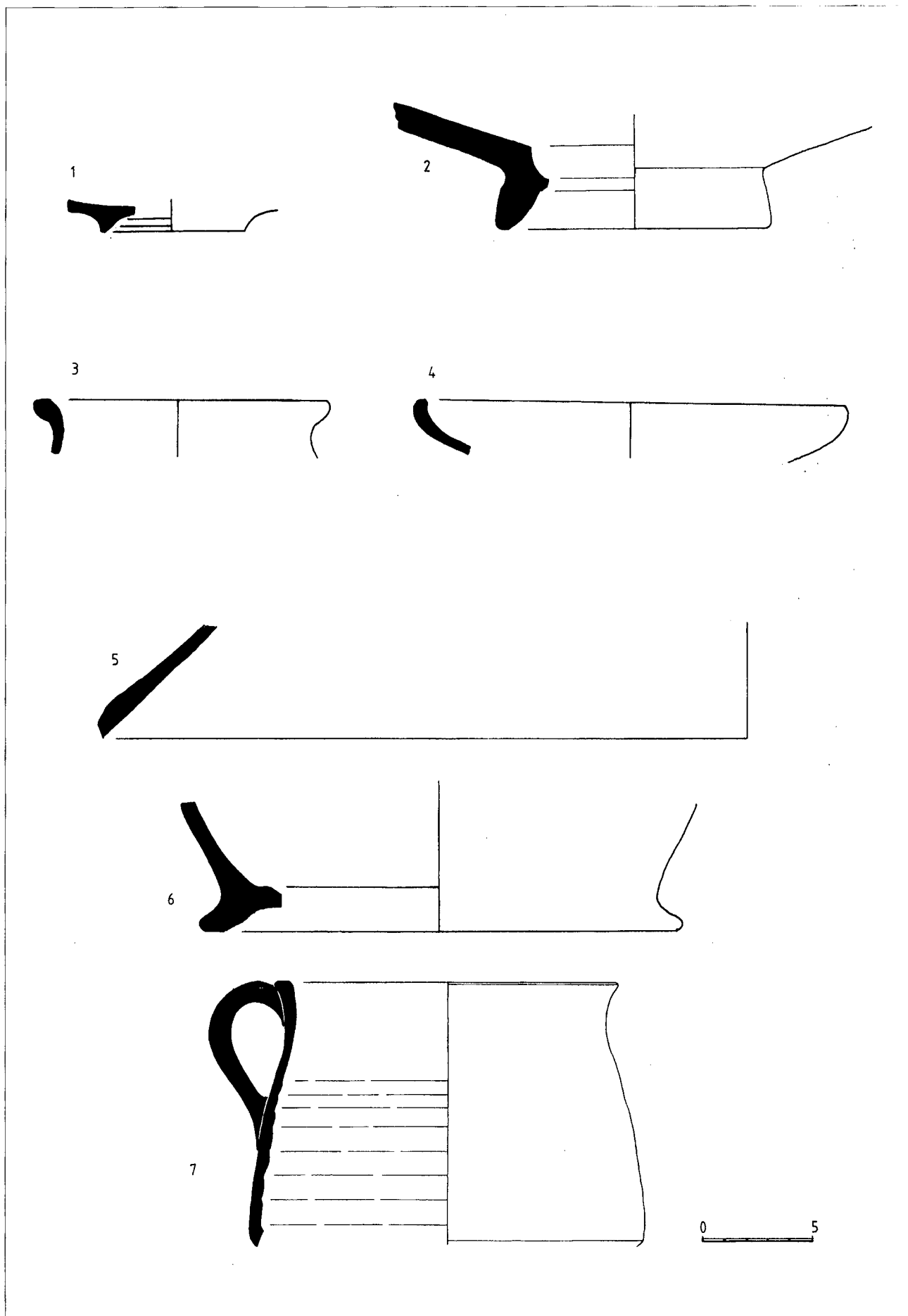

Fig.6.- Grisa emporitana, 1, 3, 4; Camp. A. form. 23, 2; Comuna ibèrica oxidada, 5 a 7.

Fig. 7.- Fotografia de la muralla del s. II a.C.

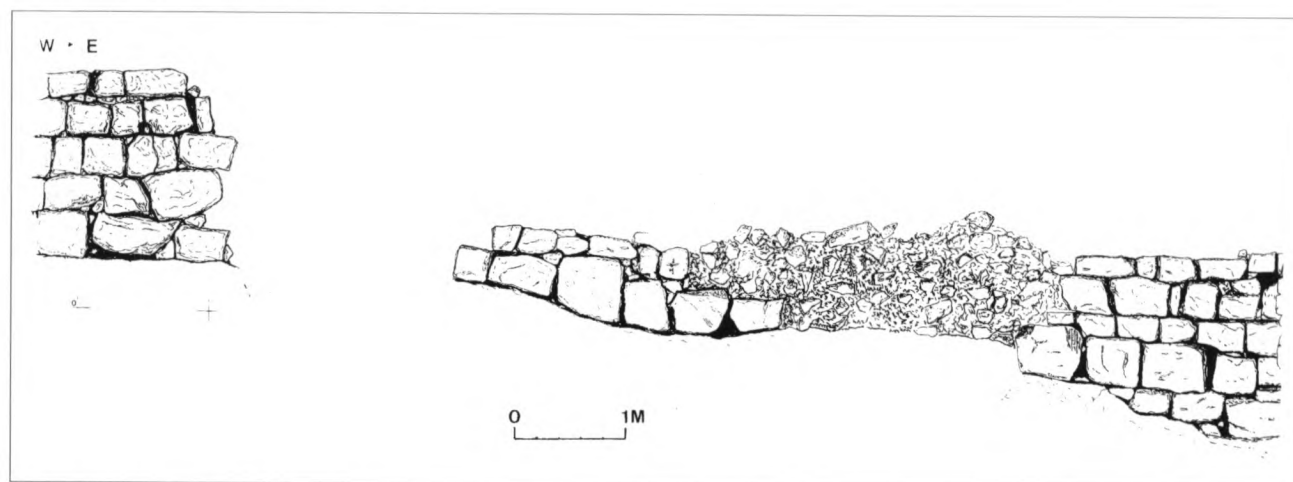

Fig. 8.- Alçat de la muralla del s. II a.C.

CONTEXT HISTÒRIC

El darrer quart del segle III a.C. és un període de fortes tensions polítiques a tota la costa mediterrània de la Península Ibèrica. És en aquest context històric, que la posició estratègica del poblat ibèric de Sant Julià de Ramis adquireix certa importància: al cim d'un puig, domina el pas natural entre l'Empordà i la comarca de la Selva, en el coll d'ampolla format pel riu Ter en travessar les darreres estribacions de les Gavarres; al sud la fèrtil plana de Pla de Girona i al nord, l'Empordà.

La relativa llunyania d'Empúries, a més de 30 kilòmetres de distància, ha de donar un caràcter força autònom a l'assentament indígena. De fet, el material ceràmic recuperat a les excavacions arqueològiques efectuades al vol-

tant del poblat de Sant Julià de Ramis han proporcionat dades d'interès en aquest sentit. El segle III a.C., àmpliament representat en el poblat, aporta uns conjunts ceràmics força homogenis on destaca la presència massiva de produccions indígenes contraposada amb la quasi inexistència d'importacions. Les produccions de vernís negre queden reduïdes a percentatges testimonials. Les importacions itàliques es redueixen doncs a un magre repertori d'àmfores greco-itàliques. En canvi són notabilíssims els conjunts de vaixelles fines locals de costa catalana, ibèrica pintada, etc.

En aquest sentit la construcció d'una nova muralla (fig. 7 i 8), a principi del segle II a.C., que desdobra la primera del segle IV a.C. es pot interpretar, probablement, com la fortificació del poblat en resposta a la inestabilitat políti-

ca del moment. Possiblement, la campanya de Cató del 197 a.C. havia d'afectar considerablement l'hàbitat ibèric. Efectivament, les primeres intervencions arqueològiques apunten que des d'inicis del s. II a.C s'inicia una davallada de l'activitat urbana que conclou en l'abandonament del poblat a finals del mateix segle II.

Així doncs, la fundació *ex novo* de la ciutat romana de Gerunda (Nolla, 1978) té molta importància per a la reorganització del territori, fundació que, per altra banda, segella definitivament el futur del poblat ibèric de Sant Julià de Ramis.

BIBLIOGRAFIA:

- BURCH J. (1994) Excavacions arqueològiques al poblat ibèric de Sant Julià de Ramis. *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*. Girona.
- BURCH J., CARRASCAL C., CASELLAS L.L.E., MERINO J. & NAVARRO N. (1992) Excavacions arqueològiques en el traçat de la variant de la carretera Nacional II al seu pas per Girona. *Primeres Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*. Sant Feliu de Guíxols, pp. 60-70.
- BURCH J. & SAGRERA J. (1994) Excavacions Arqueològiques durant l'any 1993 al poblat ibèric de Sant Julià de Ramis (Gironès). *Segones Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*. Torroella de Montgrí, pp. 63-71.
- CASTANYER P., SANMARTÍ E., & TREMOLEDA J. (1993) Céramique grise de la côte catalane. *Lattara*, 6. Lattes, pp. 391-397.
- CASTANYER P., SANMARTÍ E. & TREMOLEDA J. (1993) Céramique commune ibérique. *Lattara*, 6. Lattes, pp. 351-356.
- NOLLA J. Ma. (1978). *La ciudad romana de Gerunda*. Tesis Doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra.
- PY M. (1993) Amphores gréco-italiques. *Lattara*, 6. Lattes, pp. 46-48.
- PY M. (1993) Campanienne A. *Lattara*, 6. Lattes, pp. 146-150
- RIURÓ F. (1936) Esboç sobre la cultura ibèrica i el poblat ibèric de Sant Julià de Ramis. *Butlletí del Grup Excursionista i Esportiu Gironí*. Girona, pp. 136-140.